

кримінально-правові засоби є одними з найбільш дієвих та ефективних [2].

У цьому сенсі кримінальне законодавство потребує певного удосконалення. Як вважає В. І. Борисов, ці зміни викликані, по-перше, необхідністю системного законодавчого підходу до боротьби з корупцією, згідно з яким всі його ланки (адміністративні, цивільні, фінансові, трудові та кримінально-правові норми) мають бути узгоджені між собою; по-друге, потребами імплементації міжнародних конвенцій (угод, протоколів тощо), учасником яких є Україна; по-третє, необхідністю запозичення досвіду кримінально-правового вирішення боротьби із корупцією тих країн, де її рівень незначний і законодавство яких може слугувати певним чином взірцем вирішення проблеми [3].

Отже, можна зробити висновок, що імплементація в національне законодавство норм міжнародних антикорупційних конвенцій з питань врегулювання конфлікту інтересів на державній службі, декларування доходів державних службовців та їх родичів та відповідальності за корупційні правопорушення – на сьогодні є таким, що не відповідає вимогам життєдіяльності суспільства. У сукупності це відбивається в недоліках правозастосування, адже практика запобігання корупції або відсутня, або її ефективність знаходиться на досить низькому рівні.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15 листопада 2011 року № 4025-VI // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4025-17>.

2. Тютюгін В. І. Новели кримінального законодавства щодо посилення відповідальності за корупційні злочини: вирішення проблеми чи проблеми для вирішення? *Юрид. вісник України*. 2009. № 6. С. 3.

3. Борисов В.І. Корупція як чинник загрози національній безпеці. Слухання у комітеті на тему: «Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення» / Комітет Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. К., 2009: СПД Москаленко О.М. С. 60.

4. Актуальні проблеми протидії корупції : монографія. Ра заг. ред. В.І. Борисова. Х., 2012. 221 с.

Зелькіна Тетяна Євгенівна,
Національна академія внутрішніх справ

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК ГАРАНТ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ТИСКУ НА БІЗНЕС

Низька ефективність реалізації антикорупційної політики в Україні значно сповільнюють її економічне зростання. При цьому, важливо визначати умови та обставин, що сприяють виникненню корупційних та економічних правопорушень. Нарешті, вітчизняним законодавством закріплено застосування ризик-орієнтованого підходу в аналітичній діяльності Бюро економічної безпеки України (ст. 12 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України») [3]. Окрім цього, прийняття вищезазначеного Закону має стати гарантом мінімізації ризиків тиску на вітчизняний бізнес.

Варто звернути увагу на аналіз, проведений О. Співаком щодо кримінальних проваджень за статтею 212 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Так, за його даними у 2018 році було обліковано 1099 кримінальних проваджень за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), із них лише 39 передано до суду з обвинувальним актом. За 2019 рік було обліковано 852 кримінальні провадження за вищезазначеною статтею та направлено до суду лише 22 обвинувальні акти [6].

Така ж тенденція збереглася і в 2020 році, у якому нараховувалося 910 кримінальних проваджень, з них було закрито 124 кримінальні провадження, а до суду направлено тільки 10 обвинувальних актів. Крім того, за 2020 рік також було направлено 28 проваджень з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності за статтею 212 КК України. Таким чином, із 910 зареєстрованих кримінальних проваджень було закрито 124, а до суду було направлено лише 38 [6].

Зважаючи на вищезазначені результати дослідження, можна зробити висновок, що більшість кримінальних проваджень щодо ухилення від сплати податків починаються за відсутності складу злочину, а досудове розслідування може проводитися для вчинення тиску на бізнес. Причому, зазвичай проводився ряд слідчих та процесуальних дій, що незаконно обмежували майнові права осіб (наприклад, обшуки, вилучення речей та документів, арешт банківських рахунків юридичних осіб). Така ситуація є тиском на бізнес і суттєво заважає, тягне за собою фінансові втрати, а також втрату довіри з боку контрагентів та потенційних інвесторів.

Таким чином, практика свідчить, що переважна більшість тиску на бізнес правоохоронними органами здійснюється саме в межах досудового розслідування. Тому проблему треба шукати у процесуальних нормах Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Також Г. Катамадзе та В. Некрасов проаналізували окремі статті КПК України, (наприклад ст. 216), якими визначено підслідність правоохоронних органів, зокрема СБУ, та звертають увагу на те, що за декількома статтями КК України слідчі органів безпеки можуть використати з метою тиску на бізнес (ст.ст. 110-2, 201, 201-1, 258-5 [6]. При

цьому, розповсюдженою є практика використання оперативних підрозділів СБУ в проведенні досудового розслідування економічних злочинів.

Треба також брати до уваги, що до ходу кримінального провадження безпосередньо причетний прокурор та слідчий суддя, які відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства мають широкі повноваження, зокрема, щодо скасування незаконних та необґрунтованих постанов слідчих, що також є інструментами припинення тиску на бізнес [5].

Крім того, критичним є те, що стосовно одного і того ж суб'єкта господарювання навіть з приводу одного і того ж самого факту практично розпочинаються кримінальні провадження підрозділами різних правоохоронних органів: Національної поліції, Служби безпеки України, Державної фіскальної служби України (податкова міліція), Державного бюро розслідування, прокуратури, а іноді одночасно всіма [4].

Отже, такий стан речей не є прийнятним як для бізнесу, так і для держави, оскільки становить загрозу для фінансової стабільності бізнесу і не дає можливості захищатися в правовому полі. Звісно, через це держава недоотримує левову частку іноземних інвестицій. Саме тому постала необхідність запровадження нових аналітичних підходів для протидії економічним злочинам та проведення ефективних розслідувань.

Зокрема, задля вирішення проблеми тиску на бізнес шляхом використання повноважень було прийнято Закону України «Про Бюро економічної безпеки України». Створення цього органу усуває дублювання функцій усіма правоохоронними органами щодо розслідування злочинів (кримінальних правопорушень) у сфері економіки.

Як правильно зазначає Г. Катамадзе, «найбільша проблема влади в тому, що вона розглядає діяльність зі створенням Бюро економічної безпеки України чи реформування будь-якого правоохоронного органу поза процесом функціонування правоохоронної системи в цілому». Адже усі складові цієї взаємопов'язані та взаємообумовлені, мають діяти за одним вектором [5].

Таким чином, можна зробити висновок, що прийняття вищезначеного Закону є позитивним для бізнесу. Бюро економічної безпеки України має стати дієвим аналітичним органом, на який покладатимуться завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Позитивні результати має принести застосування концепції ризик-орієнтованої системи протидії злочинам у сфері економіки.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

4. Економіку розслідувати БЕБу чи гуртом? URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3207322-buro-ekonomichnoi-bezpeki-ukraini-krok-upered-ci-zmina-dekoracij.html>.

5. Катамадзе Г., Некрасов В. (2020) Бюро економічної безпеки: наближення до українських реалій. URL: <https://appu.org.ua/main-news/byuro-ekonomichno%D1%97-bezpeki-nablizhennya-do-ukra%D1%97nskih-realij/>

6. Співак О. (2021) Бюро економічної безпеки України: що передбачає прийнятий закон та які можливі наслідки для бізнесу? Вісник. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100022496-byuro-ekonomichnoyi-bezpeki-ukrayini-scho-peredbachaye-priynyatyiy-zakon-ta-yaki-mozhlyvi-naslidki-dlya-biznesu>.

Зусь Володимир Вікторович,
асистент кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, кандидат
юридичних наук

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Відповідно до ст.1 ЗУ «Про Бюро економічної безпеки України» (далі – Закон) Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ) – це центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Відповідно до покладених завдань Бюро економічної безпеки України виконує *правоохоронну*, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції [1].

Цим же законом встановлюються основні завдання БЕБ та повноваження для їх реалізації. Так, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 4 Закону одним із завдань є забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, *розслідування кримінальних правопорушень*, що посягають на функціонування економіки держави. В умовах вільного руху фінансів поза меж однієї держави очевидно є необхідність використання інструментів міжнародного співробітництва при виконанні завдань із розслідування кримінальних правопорушень, які завдають шкоди економіці держави.

Ст. 6 Закону передбачає можливість здійснення такого співробітництва з компетентними органами інших держав, міжнародними, міжурядовими організаціями в межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України. Працівники Бюро економічної безпеки України можуть брати участь у *міжнародних*